

Література:

1. Словник української мови: в 11 т. / за ред. кол.: І.К. Білодід (гол.) та ін. АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1976. Т.7. 723 с.
2. Василевська Г. Практика застосування пільгових податкових преференцій в Україні. *Вісник ТНЕУ*. 2013. №1. С. 108–121.

Скобляк Петро Ігорович

ст. гр. Фзм– 21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ У ФІНАНСУВАННІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: НОВОВВЕДЕННЯ 2018 РОКУ

Бюджетне фінансування галузі освіти стає все більш вагомим зважаючи на усвідомлення людей, що освіта – це основа розвитку особистості, нації та держави. Вона є визначальним чинником політичного, соціально-економічного, культурного та наукового розвитку суспільства. Освіта є тим стратегічним ресурсом, який може поліпшити добробут людей, зміцнити авторитет і конкурентоспроможність держави на міжнародній арені. Проте стан фінансування освіти в Україні залишається критичним. Кризи в економіці, дефіцит державного бюджету зумовлюють функціонування освіти за принципом обмеженості бюджетного фінансування.

Оскільки України обрала модель розвитку економіки, засновану на знаннях, то інвестиції у сферу освіти, беззаперечно, є інвестиціями в економіку країни загалом, а їх обсяг повинен динамічно зростати. Реалії ж економічної ситуації в Україні свідчать протилежне – сьогодні фінансування освіти здійснюється за «залишковим» принципом.

Фінансування системи освіти в Україні явно не відповідає сучасним вимогам. Проблемність наявної сьогодні ситуації в освіті полягає у відсутності цілісної, науково обґрунтованої програми фінансового забезпечення галузі. У результаті недоотримання фінансових ресурсів, застарілістю нормативно-правового забезпечення та механізмів залучення і використання позабюджетних коштів освітніх галузей не отримує необхідного розвитку [4].

Вища освіта в Україні фінансується за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, а також коштів фізичних і юридичних осіб. Відповідно до положено Бюджетного кодексу України кошти місцевих бюджетів на фінансування вищої освіти розподілені таким чином [2]:

– з бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, фінансується вища освіта (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах I — IV рівнів акредитації державної та комунальної власності відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіонів);

– з обласних бюджетів фінансується вища освіта (на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у вищих навчальних закладах комунальної власності, а також на умовах державного замовлення у вищих навчальних закладах державної власності за переліком, визначеним КМУ).

Проведений аналіз обсягу бюджетного фінансування вищої освіти в Україні за період 2013-2017 рр. показав, що за останні 5 років видатки зведеного бюджету на вищу освіту зросли на 8,8 млрд. грн. (з 30 млрд. грн. у 2013 р. до 38,8 млрд. грн. у 2017 р.), в тому числі видатки, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету – зросли на 7,5 млрд. грн., а місцевих бюджетів – на 1,2 млрд. грн. Питома вага видатків державного бюджету на вищу освіту значно переважає частку видатків місцевих бюджетів. Зокрема, за аналізований період 2013-2017 рр. цей показник коливався в межах 90 – 90,5%.

Видатки місцевих бюджетів на освітню галузь в Україні у період 2013-2017 рр. зазнавали поступового зростання з 74,5 млрд. грн. до 136,6 млрд. грн., або на 62 млрд. грн. У складі видатків місцевих бюджетів на освіту близько 4% складала видатки на фінансування вищої освіти. Динаміка обсягу фінансування вищої освіти за рахунок коштів місцевих бюджетів вказує на їх зростання з 2,9 млрд. грн. до 4,2 млрд. грн., або на 1,2 млрд. грн. [3].

Більше 84% цих видатків припадає на фінансування ВНЗ I-II рівнів акредитації, до яких відносяться технікуми, училища, коледжі. Динаміка абсолютних показників цих видатків за період, що аналізується, зріс з 2,5 млрд. грн. до 3,5 млрд. грн., або на 1 млрд. грн. Найбільший приріст обсягу фінансування цих ВНЗ відбувся у 2017 р. з внесенням змін до законодавчих актів, про які згадувалось раніше.

Що стосується обсягів бюджетного фінансування ВНЗ III-IV рівнів акредитації з місцевих бюджетів, то їх абсолютні показники мають тенденцію до зростання з 0,4 млрд. грн. до 0,6 млрд. грн., проте їх частка у структурі витрат місцевих бюджетів на вищу освіту займає не більше 15%.

Обсяги бюджетного фінансування ВНЗ III-IV рівнів акредитації пропонується визначити за формулою, яка має враховувати кількість студентів, співвідношення вартості освітніх послуг на різних спеціальностях та ступенях, бали ЗНО вступників, а також показники

якості освітньої та наукової діяльності ВНЗ. Конкретну формулу має визначити Кабінет Міністрів України. До сьогоднішнього дня робоча група при Міністерстві освіти за понад рік своєї роботи не запропонувала жодного варіанту формули, хоча ще на початку 2016 р. у міністерства був робочий варіант формули, який пройшов симуляції на реальних показниках попередніх років. Тоді ж, два роки тому, було цілком зрозуміло, що для подальшого вдосконалення формули в Україні бракує показників, адже система моніторингу якості вищої освіти по суті відсутня, а деякі дані, звичні для країн ЄС, просто не збираються. На превеликий жаль, за два роки МОН ніяк не просунулось із вирішенням цієї проблеми [1].

Слід відмітити, що у 2017 р. частка видатків місцевих бюджетів зросла до 10,87% (див. рис. 2.7). Зазначене супроводжується зміною підходів до джерел фінансування вищої освіти в Україні, а саме перенесення на місцевий рівень фінансування окремих закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. У 2018 р. даний процес продовжився. Так, згідно норм Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 р.» в частині надання освітньої субвенції місцевим бюджетам зазначено, що вона підлягає розподілу відповідно до визначеної формули. Зокрема, це стосується ВНЗ I-II рівнів акредитації в межах здобуття повної загальної середньої освіти у коледжах, технікумах, училищах. Кінцевий варіант Бюджету-2018 супроводжується відповідними змінами до Бюджетного кодексу. Таким чином, обсяги освітньої субвенції місцевим бюджетам було збільшено на 452 млн. грн. Варто зазначити, що у пояснювальній записці бюджетного комітету ВР, яка супроводжувала проект бюджету у другому читанні, видатки на цю статтю було визначено у розмірі 892 млн. грн. Додатково дані освітні заклади отримують 100 млн. грн. у вигляді субвенції місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази, і ще 120 млн. (стільки ж, скільки і минулого року) на ті спеціальності, які мають «загальнодержавне значення» [1].

Зазначимо, що зміни у джерелах фінансового забезпечення ВНЗ в Україні з 2018 р. передбачали:

– забезпечення передачі з державної до комунальної власності ВНЗ I–II рівнів акредитації державної власності, що мають статус окремих юридичних осіб;

– вжиття заходів щодо недопущення закриття чи репрофілювання протягом 2018–2021 рр. ВНЗ I–II рівнів акредитації державної власності, що мають статус окремих юридичних осіб. У додатку 10 до Закону України «Про Державний бюджет на 2018 р.» № 2246 наведено Перелік закладів освіти, які передаються на фінансове забезпечення з місцевих бюджетів, у якому в розрізі адміністративно-територіальних одиниць зазначено технікуми, коледжі, училища. Таким чином, зазначені в

Переліку № 10 заклади починаючи з 01.01.18 р. фінансуються з місцевих бюджетів.

– Міністерству освіти і науки України, Міністерству охорони здоров'я та Міністерству культури разом із ВНЗ I–II та III–IV рівнів акредитації слід було до 01.06.18 р. ухвалити рішення про доцільність входження закладів I–II рівня до складу ВНЗ III–IV рівнів акредитації державної власності як структурних підрозділів. Відмічено, що рішення щодо такого входження повинно ухвалюватися трудовими колективами цих закладів та їх засновниками, а потім у місячний строк затверджуватися Кабінетом Міністрів України.

– Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я та Міністерство культури разом із ВНЗ III–IV рівнів акредитації державної власності без статусу окремих юридичних осіб повинні забезпечити особливий порядок здійснення видатків на оплату послуг з підготовки фахівців у ВНЗ I–II рівнів з 01.01.18 р., а тих, що увійшли до складу ВНЗ III–IV рівнів акредитації – з 01.09.18 р. Тобто такі видатки здійснюватимуться за рахунок та в межах коштів, передбачених у кошторисах ВНЗ III–IV рівнів акредитації державної власності.

– обласні ради, Київська міська рада, обласні та Київська міські державні адміністрації при формуванні, затвердженні та виконанні відповідних бюджетів мають забезпечити пріоритетне спрямування коштів на оплату послуг із підготовки фахівців у ВНЗ I–II рівнів акредитації державної власності, що мають статус окремих юридичних осіб, визначених у Переліку № 10.

– Урегулювання освітніх питань у частині фінансової діяльності закладів вищої освіти знайшли відображення в урядових рішеннях. Зокрема, Постановою КМУ від 11.01.18 р. № 23 визначено типи закладів та установ вищої освіти, у яких субвенція спрямовується на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників державних закладів вищої освіти, визначених у Переліку № 10; комунальних закладів вищої освіти в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти, а саме на оплату праці з нарахуваннями викладачів, які викладають предмети за Держстандартом базової і повної загальної середньої освіти. Це означає, що оплата праці працівників згаданих навчальних закладів здійснюватиметься за рахунок освітньої субвенції. При цьому застосовується формула розподілу освітньої субвенції. Звертаємо увагу, що з 01.01.18 р., ця формула застосовується до визначених Переліком № 10 державних закладів вищої освіти та комунальних закладів вищої освіти, якщо йдеться про навчання учнів, студентів групи VI, до них належать учні, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, та студенти, які навчаються за державним та регіональним замовленнями і здобувають повну загальну

середню освіту у визначених Переліком № 10 державних, а також у комунальних закладах вищої освіти [5].

Ще до сьогодні триває процес передачі місцевій владі майна ПТНЗ – поки що він затягується, оскільки подані уряду документи, необхідні для зміни власника, не відповідають визначеним вимогам. Зокрема, вони не гарантують, що майно навчальних закладів не буде передане у приватні руки.

Література:

1. Бюджет освіти і науки 2018: що прийняв парламент URL: <https://cedos.org.ua/uk/articles/biudzh-et-osvity-ta-nauky-2018-shcho-pryiniav-parlament> (дата звернення 15.10.2018 р.).

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної ради України*. 2010. № 50-51. 572 с.

3. Звіти про виконання Державного бюджету України у 2013-2017 рр., представлені Державною казначейською службою України. URL: <http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

4. Семененко А. Фінансування ВНЗ у 2018 р. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-byudzh-et-byudzh-etnyj-process-planirovanie-primenenie-kekr-54-finansirovanie-vuzov-v-2018-godu> (дата звернення 15.10.2018 р.).

5. Станкус Т. Фінансове забезпечення закладів освіти під призмою нового Закону про освіту. URL: <https://goo.gl/QjVsRD> (дата звернення: 16.10.2018).

Слободян Віталій Іванович

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Розгалужена система соціальних зобов'язань стала однією з перших ознак цивілізованого суспільства, невід'ємним його атрибутом. Соціальні витрати держави є одним із важливих факторів, який визначає рівень життя населення й добробут найменш забезпечених його верств. Сьогодні захищеними статтями видатків централізованих фондів розвинутих країн є переважно видатки соціального характеру. Оптимізація і поступове зростання цих видатків є пріоритетною політикою і нашої країни, що вказує на виняткову роль соціальної функції держави. Важливим моментом у реалізації соціальної функції держави повинно стати встановлення державних мінімальних стандартів, які мають зафіксувати